

A TÉRKÉPEK SZELVÉNYEZÉSE

Egy földrész vagy egy ország egész területét összefüggő, részletes, helyszinrajzi térképen a nagy méret és a törvényszerűen bekövetkező torzulások miatt nem lehet egy térképlapon ábrázolni.

A nagyobb területek, pl: egy ország ábrázolását helyszinrajzi térképeken csak úgy lehet megoldani, ha a területet felbontjuk kisebb térkélapokra. Ezeket a különböző országokban más és más rendszer alapján szelvényezik, rendszerint a földrajzi fókálózat alapján, de van ahol e célra a kilométer koordináta rendszer vonalait használják fel.

A FOKTÉRKÉPEK SZELVÉNYEZÉSE

Hazánkban az Osztrák-Magyar Monarchia katonai felmérésénél az ún. soklaprendszerű vetületet alkalmazták.

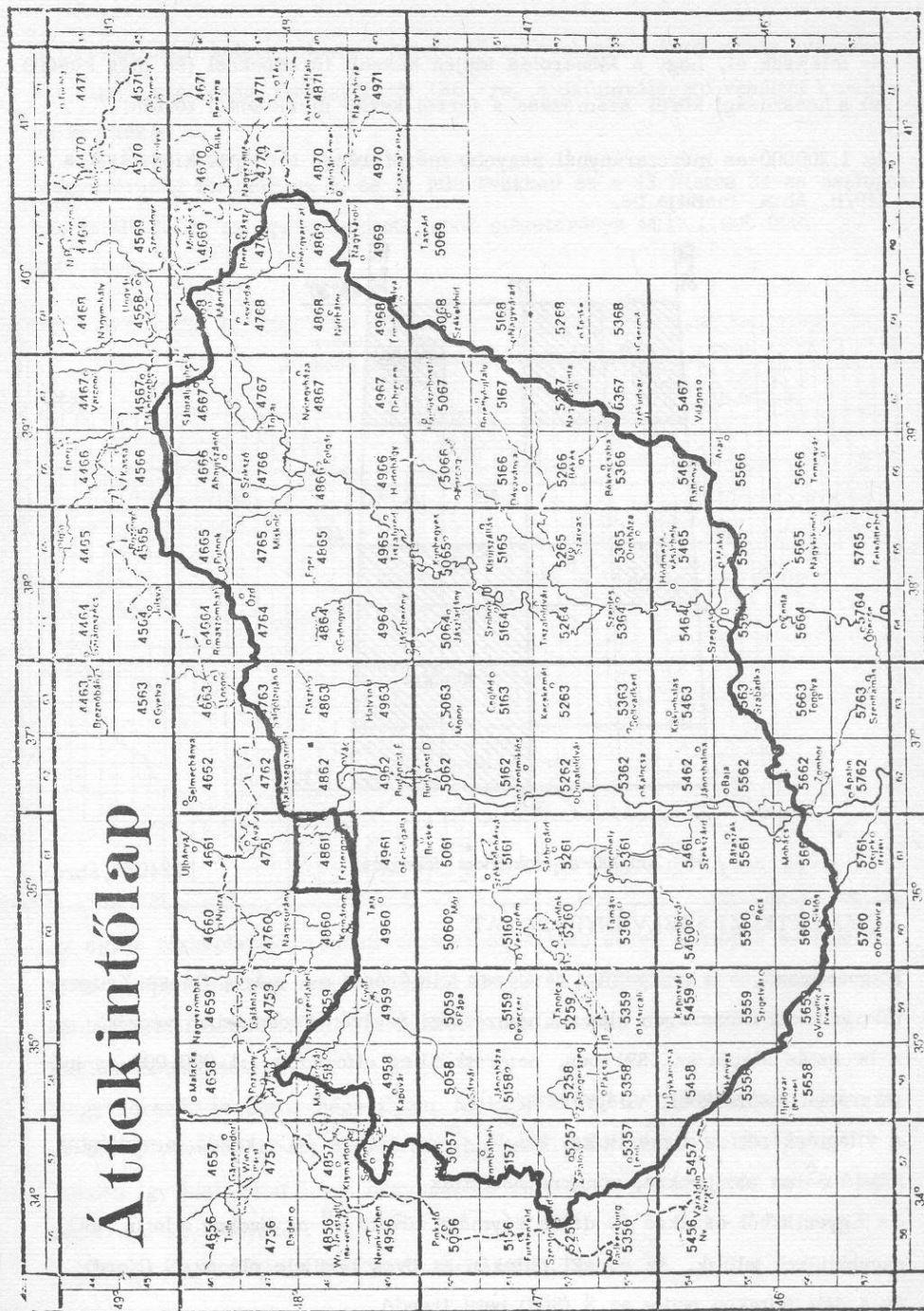
A soklapvetületi rendszer lapjai az 1:200.000-es méretarányban, a földrajzi fókálózatra épültek. Ezek voltak a "foktérképek", melyeken a kerek számértékű fókálózati vonalak a térkép középvonalát alkották. A trapéz-alakú lapok északi irányban szűkülnek. A térképek szelvényezése a földrajzi fókálózat rendszerben a hosszúsági körök mentén képzett 6° -os zónák vagy oszlopok és a szélességi körök mentén kialakított 4° -os övek számozása alapján történt.

Az így kialakított térképlapok méretaránya 1:200000, megnevezésük négyjegyű arab számokkal és a terület legjelentősebb településének nevével történik.

Például: ESZTERGOM 4861

ami azt jelenti, hogy a térkép a 48-as zónában és a 61-es övben lévő területet ábrázolja és a legjelentősebb település a térképlapon Esztergom.

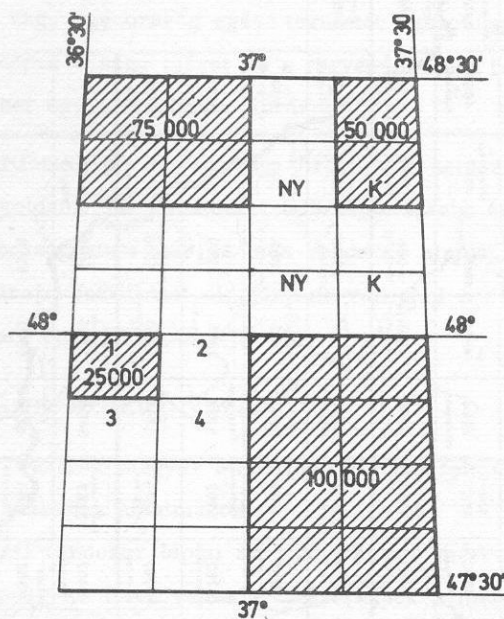
A hazánkra vonatkozó zónák számozása 45-56, az övek számozása pedig 56-70 között történik (240/a. ábra).

240./a. ábra

Ne felejtjük el, hogy a Monarchia idején készült térképeknél (és még később is) a hosszúsági körök számozása a ferrói kezdő meridiántól történt.

Az 1:200000-es méretaránynál nagyobb méretarányu térképek kiosztását a 240/b. ábra mutatja be.

M=1:200.000-es foktérkép felosztása

(240/b. ábra)

A NEMZETKÖZI SZELVÉNYHÁLÓZAT

Magyarországon a topográfiai térképek felmérését ma már a Gauss-Krüger-féle vetületi rendszeren alapuló nemzetközi szelvénybeosztásban végzik.

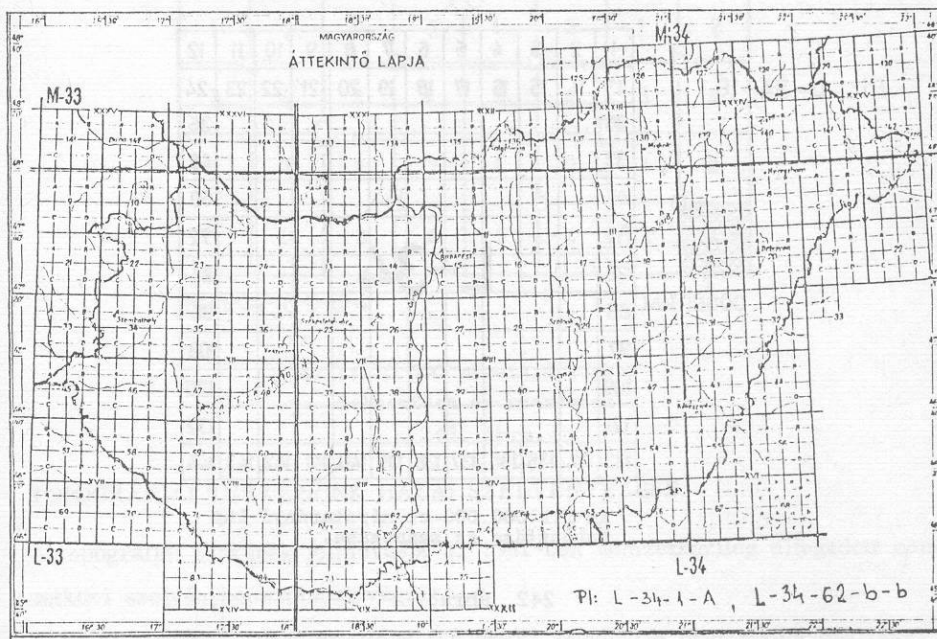
A beosztás alapja az 1891-ben, nemzetközileg elfogadott 1:1.000.000-os méretarányu nemzetközi "világtérkép".

A világtérképet az Egyenlítőtől induló 4°-os övekre és a kezdő meridiántól induló 6°-os oszlopokra, zónákra osztották.

Az Egyenlítőtől északra és délre egymást követő 4°-os öveket a latin ABC nagybetűivel jelölik. Az északi féltekén az övek betűjele elé az N (Nord) és a déli féltekén pedig az S (Süd) betű irandó.

A Greenwich-től keleti irányban induló 6° -os oszlopokat 1-től 60-ig számozzák, de a számozást Greenwich-től 180° -ra, a dátumváltó vonaltól kiindulva kezdték el.

Magyarország területe az L és M jelű övekben és a 33 illetve 34-es oszlopokban található és az így kialakított lapok méretaránya M:1: 1.000.000. (241. ábra).

Az egyes térképlapok azonosítására az övek betű és az oszlopok számjelen kívül a lapon ábrázolt terület legjelentősebb településének neve szolgál.

Például: BUDAPEST ML-34 (a gyakorlatban azonban csak az L-34 Budapest jelölést használják).

Magyarország területét négy ilyen, M=1:1.000.000-os méretarányú lapon ábrázolják, ezek az L-33, L-34 valamint az M-33 és M-34 jelű lapok.

Minden így kialakított lapot négy részre osztva kapjuk az 1:500.000-as méretarányú szelvényeket.

Jelölésük: A, B, C és D Pl: L-34-A

Az eredeti szelvény 36 részre osztásával kapjuk az 1:200000-es méretarányu lapokat.

Jelölésük: I-XXXVI-ig történik. Pl: L-34-XXIII.

Tovább bontva az eredeti szelvényt, észak-dél illetve nyugat-kelet irányban 12-12 egyenlő részre osztva, 144 lapot kapunk, melyek méretaránya 1:100000 és jelölésük 1-144-ig arab számokkal történik. (242. ábra)

Pl: L-34-16

Pl: L-34-16

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
25	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	36
37	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	48
49	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	60
61	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	72
73	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	84
85	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	96
97	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	108
109	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	120
121	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	132
133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144

Az 1:1 000 000-os méretarányú lap felosztása és számozása.

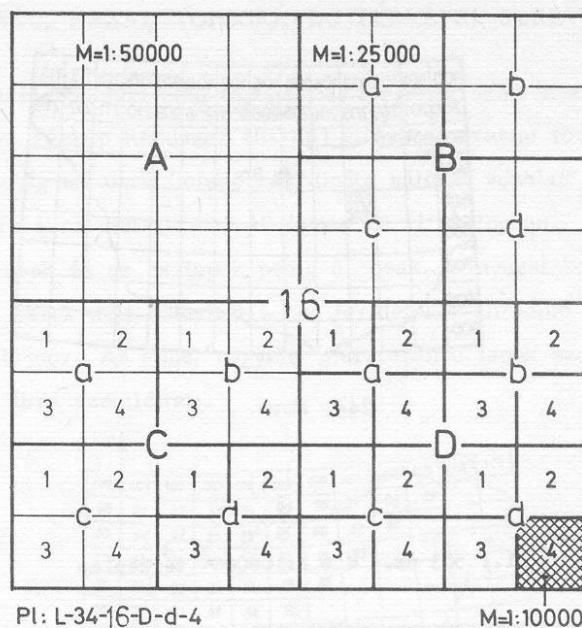
242. ábra.

Az 1:100 000-hez méretarányu lapok továbbosztásával 4 db 1:50 000-es szelvényt ismét az ABC nagybetűivel jelölik. Pl: L-34-16-D

Az 1:50 000-es méretarányu lapok továbbosztásával 4 db 1:25 000-es méretarányu térkélapot kapunk, melyeket az abc kisbetűivel jelölik.

Pl: L-34-16-D-d

Az 1:25 000-es méretarányu lapok továbbosztásával kapjuk a 4 db 1:10 000-es méretarányu helyszinrajzi térkélapokat. Jelölésük arab számokkal történik 1-től 4-ig. Pl: L-34-16-D-d-4 (243. ábra).

Az 1:100.000 méretarányú lap
felosztása és számozása
243. ábra.

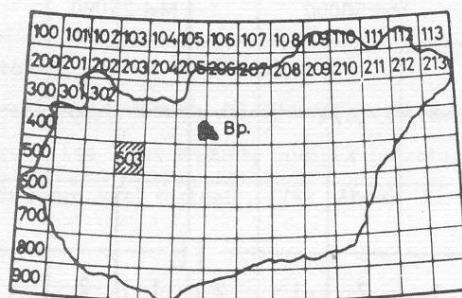
TOPOGRÁFIAI TÉRKÉPEINK HAZAI SZELVÉNYEZÉSE

A topográfiai térképek felmérését az 1981-ben nemzetközileg elfogadott nemzetközi szelvénybeosztásban végzik.

A hazai térképek sokszorosítása (1966-tól) azonban a nemzetközi szelvényezéstől valamivel eltérő un. hazai szelvénybeosztás szerint készül, melynek alapja az 1:1000000-s méretarányú térkép.

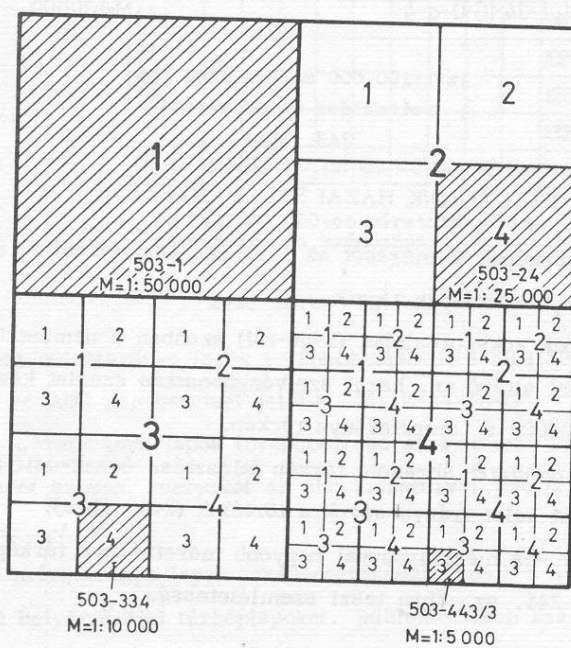
Magyarország területét ábrázoló térkép felosztása észak-déli irányú oszlopokra és nyugat-kelet irányú sávokra történik (244. ábra).

Az M=1:100.000-es méretarálynál nagyobb méretarányú térképek kiosztása: és jelölését a 245. sz. ábra teszi szemléletessé.

244. ábra.

pl.: 503 sz. M = 1:100000 térképlap

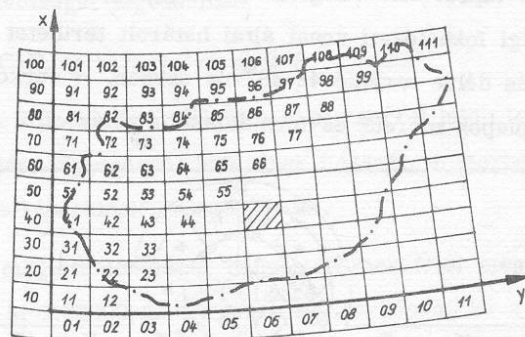
245. ábra

POLGÁRI CÉLU, HAZAI, TOPOGRÁFIAI TÉRKÉPEK SZELVÉNYEZÉSE

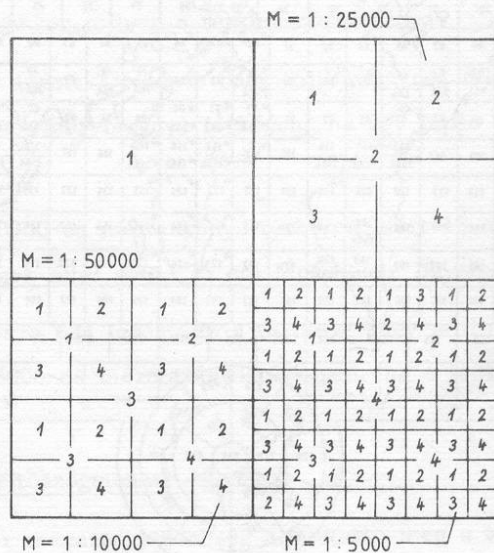
1969-től a hazai, polgári célú topográfiai térképek szelvényezése az Egységes Országos Térkép Rendszer (EOTR) előírásai szerint történik.

A Magyarország területét lefedő koordináta hálózat vonalait és számozását a 246. számú ábra mutatja be, 10 övben és 11 oszlopban.

Az övek 4° -osak és az oszlopok pedig 6° -osak. A nyugat-kelet irányban 6° -os és az észak-déli irányban 4° -os területeket ábrázoló lapok méretaránya 1:100.000-hez. Az ennél nagyobb méretarányú lapok szelvényezését a 247. számú ábra szemlélteti.

246. ábra.

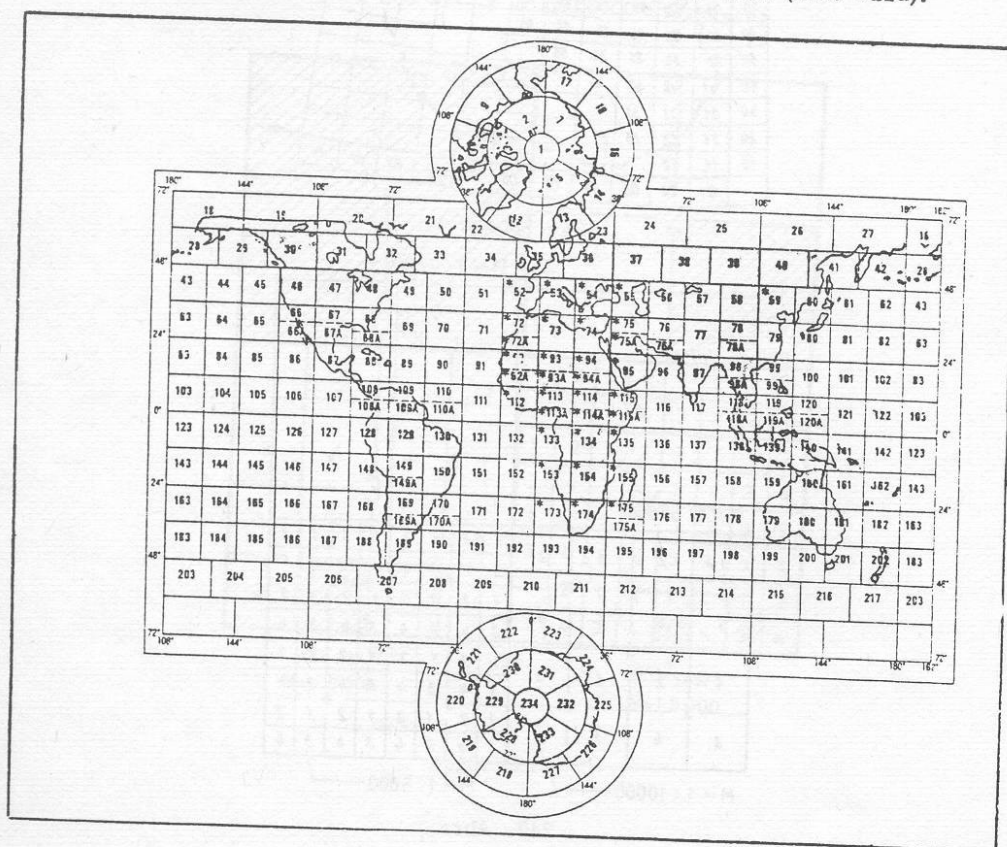
247. ábra

Az 1 : 2.500000-ES MÉRETARÁNYU VILÁGTÉRKÉPMŰ

Az 1964-ben Londonban megrendezett XX. Nemzetközi Földrajzi Kongresszuson került bemutatásra, szovjet javaslat alapján a Magyar Földmérési és Térképészeti Hivatal által kidolgozott M=1:2.500.000-es méretarányú világ-térképmű terve, a térképmű már elkészült szelvényeivel, alapfelületül a Krasszovszkij-féle ellipszoidot alkalmazva.

A térképlapokon a domborzat szintvonalakkal és izobárokkal, valamint hipszometrikus módszerrel került ábrázolásra.

Az összesen 234 lapból álló világtérképmű egy-egy szelvénye 12° szélességi és 18° hosszúsági fokhálózati vonal által határolt területet ábrázol, az Egyenlítőtől északra és délre terjedő $48-48^{\circ}$ -os sávban. A sarkokhoz közeledve azonban a térképlapok mérete és formátuma is eltér ettől (248. ábra).

248. ábra.